

**УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

Яремчук Анастасія Олександрівна

**ГЕНДЕРНА СПЕЦИФІКА
ДОШЛЮБНОЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ
Спеціальність: 231 Соціальна робота**

**РЕФЕРАТ
магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою «Соціальна робота»**

**НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:
к.пед.н., доц. Полехіна В.М.**

Умань – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИЯВЛЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ДОШЛЮБНОЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	
1.1. Зміст і характеристика основних понять дослідження.....	
1.2. Особливості формування ціннісного ставлення до створення сім'ї у студентської молоді	
1.3. Дослідження готовності студентської молоді до створення сім'ї	
РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ГЕНДЕРНОЇ СПЕЦИФІКИ ДОШЛЮБНОЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	
2.1. Діагностика гендерної етико-психологічної готовності до шлюбу.	
2.2. Аналіз діяльності Центру родинного виховання щодо гендерних особливостей дошлюбної поведінки студентської молоді	
ВИСНОВКИ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	
ДОДАТКИ.....	

ВСТУП

Входження України в євроінтеграційний простір вимагає успішного проведення гендерної політики та гармонізації суспільних відносин на засадах гендерної рівності й демократії. Освіта, як один із найважливіших соціальних інституцій соціалізації і виховання молодого покоління, має важливе значення у формуванні гендерного паритету в суспільстві та державі. Поширення теоретичних та практичних засад гендерної соціалізації і виховання у вітчизняній системі освіти ґрунтується на реалізації гендерного підходу, упровадження якого передбачено нормативно-правовими документами (Конституція України, Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків і жінок», Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року», «Про затвердження Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року», Стратегія упровадження гендерної рівності та недискримінації «Освіта: гендерний вимір – 2020», Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року та ін.).

Наукове зацікавленням традиціями дошлюбного спілкування української молоді має доволі тривалу історію. Функціонування молодіжних парубочих і дівочих громад, традиційні форми дозвілля та взаємодії молоді, вплив соціально-економічних і релігійних чинників на формування шлюбних пар, особливості спілкування молоді шлюбного віку різних етнічних груп привертали увагу вже дослідників ХІХ ст. Сучасна соціальна та суспільно-економічна ситуація в Україні позначилися на демократизації зразків статевої поведінки, модифікації ролі та статусу чоловіка і жінки, що призвело до змін в традиційній системі міжстатевих взаємин та зумовлює необхідність переосмислення традиційних гендерних схем, ролей і їх сприйняття. Руйнація звичних стереотипів маскулінності та фемінності, з одного боку, розширює межі для самореалізації особистості у різних сферах суспільного

життя завдяки набуттю егалітарної свідомості й відповідних способів життєдіяльності, а з іншого – породжує нові соціальні і психологічні проблеми, серед яких: розповсюдження соціально-психологічної дезадаптації подружжя і виникнення дисгармонії у сімейних стосунках; неготовність молоді до створення власної сім'ї в соціально-психологічному, матеріальнопобутовому, сексуальному аспектах тощо.

Теоретичні засади виховання та освіти з урахуванням гендерної проблематики обґрунтовано в працях Є. Герасимової, Т. Дороніної, К. Корсака, О. Луценко, Л. Татарнікової, Н. Троян, Н. Чухим та ін.; понятійно-категоріальний апарат гендерного виховання сформульовано в наукових доробках С. Вихор, Т. Говорун, О. Кікінежді, В. Кравця, А. Мудрика, Л. Штильової та ін.; проблема гендерної соціалізації дітей та молоді вивчалася в дослідженнях С. Вихор, О. Говорун, Н. Городнової, А. Кочарян, Г. Корінної, О. Лосєвої, В. Москаленко, Т. Кравченко, І. Рогальської-Яблонської, Л. Яценко та ін.);

Однак, незважаючи на ґрунтовність наукових робіт, значне коло питань щодо гендерної специфіки дошлюбної поведінки молоді залишається недостатньо розглянутим.

Соціальна значущість і актуальність проблеми, її недостатня розробленість обумовили вибір теми кваліфікаційної роботи:

«ГЕНДЕРНА СПЕЦИФІКА ДОШЛЮБНОЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ»

Мета дослідження – здійснити теоретичний аналіз досліджуваної тематики та діагностувати гендерну етико-психологічну готовність до шлюбу, проаналізувати особливості діяльності Центру родинного виховання щодо гендерної специфіки дошлюбної поведінки студентської молоді.

Відповідно до теми та мети визначено такі **завдання**:

1. Розглянути сутність основних категорій дослідження шляхом аналізу психологічних та соціально-педагогічних джерел.

2. З'ясувати особливості ціннісного ставлення до створення сім'ї у студентської молоді.

3. Дослідити та здійснити інтерпретацію результатів щодо рівня етико-психологічної готовності студентів до шлюбу.

4. Проаналізувати діяльність Центру родинного виховання щодо гендерних особливостей дошлюбної поведінки студентської молоді в умовах вищого навчального закладу.

Об'єкт дослідження – дошлюбна поведінка студентської молоді

Предмет дослідження – гендерні аспекти поведінки студентської молоді.

Методи дослідження: теоретичний аналіз, систематизація, порівняння та узагальнення наукових джерел з питань дошлюбної поведінки студентської молоді; «Методика виявлення уявлень подружжя про рольову структуру їх сім'ї» (Ю.Є.Альошиної, Л.Я.Гозмана, Е.М.Дубовської), вивчення державних нормативно-правовими документів; вивчення та узагальнення досвіду роботи з дошлюбної поведінки студентської молоді в умовах вищого навчального закладу; діагностичні методи (рейтинг, експертна оцінка); методи якісної та кількісної комп'ютерної обробки даних.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота здійснювалась на базі факультету соціальної та психологічної освіти впродовж 2020 – 2021 років. Вцілому в вибірці взяли участь – 10 хлопців, 10 – дівчат. Проаналізовано діяльність Науково-практичного центру родинного виховання щодо дошлюбної поведінки студентської молоді

Теоретичне значення дослідження полягає в ґрунтовному теоретичному аналізі наукових джерел щодо гендерного підходу поведінки студентської молоді та її реалізації в освітньому процесі закладів освіти; уточнено зміст понять «студентська молодь», «гендер», «дошлюбна поведінка»

Подальшого розвитку набули наукові уявлення про форми та методи соціальної роботи у вищому навчальному закладі.

Практичне значення. Результати наукового дослідження доцільно використовувати у навчально-виховному процесі ЗВО різного рівня акредитації, соціальним працівникам служб сім'ї, дітей, молоді та спорту у роботі зі студентською молоддю; результати роботи мають значення для удосконалення знань щодо формування готовності молоді до шлюбу та сім'ї, дають можливість краще пізнати роль соціально-психологічної компетентності у різних життєвих ситуаціях в ході подальшої життєдіяльності.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження висвітлювалися у доповідях на науково-методичних семінарах та науково-практичних конференціях: V регіональному круглому столі «Форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: досвід Черкащини» (Умань, 2020), «Просоціальна особистість у гендерному вимірі: теоретико-методологічні аспекти» (Умань, 2020), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи» (Умань, 15 жовтня 2020 р.) науково-практичний семінар «Перспективи ефективної роботи соціальних працівників з молоддю» (Умань, 3 березня 2021 р.), «Дистанційне навчання у закладі вищої освіти в умовах пандемії: виклики сучасності», (Умань, 30 березня 2021 р.)

Матеріали дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, на зібраннях наукового гуртка «Особливості соціальної роботи з сім'єю» на факультеті соціальної та психологічної освіти та Центру родинного виховання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Публікації. Результати магістерського дослідження відображено у друкованих працях:

Яремчук Анастасія Гендерні аспекти поведінки сучасної молоді /Соціальна інклюзія дистанційного освітнього процесу: матеріали Регіонального науково-практичного онлайн семінару (Умань, 29 січня 2021 р.) / [ред. кол. : Коляда Н.М. та ін.]. Умань : ВІЗАВІ, 2021. – 55 с. С.39-43

Структура роботи Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел (81 джерело). Загальний обсяг роботи складає 95 сторінок (основна частина –73 сторінки).

Висновки

1. Розглянуто сутність основних категорій дослідження шляхом аналізу психологічних та соціально-педагогічних джерел.

Студентська молодь – це суспільна диференційована соціально-демографічна спільнота, якій притаманні специфічні фізіологічні, психологічні, пізнавальні, культурно-освітні тощо властивості, що характеризують її біосоціальне дозрівання як здійснення самовиразу її внутрішніх сутнісних сил і соціальних якостей. *Гендер* розуміють, як організовану модель соціальних стосунків жінок і чоловіків, яка не тільки характеризує їхнє спілкування і взаємодію в сім'ї, а й визначає їхні соціальні відносини в основних інституціях суспільства.

Дошлюбна поведінка розуміється як сукупність дій, кінцевою метою яких є утворення шлюбного союзу. Цю сукупність дій утворюють знайомства, залицяння, сватання і заручини, які являють собою логічно вибудований ланцюжок послідовних дій, що не тільки передбачають одне одного у часі, а й готують початок чергового дійства у відповідності із загальним задумом і концепцією дошлюбної поведінки.

2. З'ясовано особливості ціннісного ставлення до створення сім'ї у студентської молоді. Підкреслюємо, що у підготовці молоді до створення сім'ї важливим є: виявлення відповідальності по відношенню до шлюбного партнера, майбутніх дітей, батьків; вміння спілкуватися з партнером; терпимість до характеру і звичок шлюбного партнера; здатність до взаємодії, співпраці; повага до членів родини, рівність у взаєминах. Важливим є проведення інформаційно-просвітницької діяльності серед молоді, спрямованої на формування усвідомленої мотивації на створення сім'ї; підвищення престижу сімейного образу життя; готовності молоді до створення сім'ї та відповідального батьківства

3. Проведені емпіричні дослідження психологічної готовності студентів-психологів щодо сутності розуміння благополуччя в подружніх

відносинах виявили, що це передбачає гармонію між чоловіком і жінкою; спілкування, що приносить радість і духовне задоволення; відданість. Серед ознак, що характеризують подружнє неблагополуччя дівчата і юнаки назвали (у порядку зменшення значущості): неповагу у ставленні один до одного; психологічне відчуження, відсутність емоційно теплих відносин; незадоволення сексуальних потреб. Такі ознаки, як відсутність взаємодопомоги, розбіжність у питаннях щодо фінансів і розбіжність в потребах та інтересах, зайняли вторинні позиції.

4. Проаналізовано діяльність Центру родинного виховання щодо гендерних особливостей дошлюбної поведінки студентської молоді в умовах вищого навчального закладу

На базі Центру родинного виховання проведено серію заходів: рольова гра «Доньки-матері», тренінг «Усвідомлене батьківство як умова повноцінного розвитку дитини»; «Збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я молоді», «Відповідальне материнство» (заняття для дівчат), «Відповідальне батьківство» (заняття для хлопців), «Батьківська любов як умова усвідомленого батьківства», «Жіночі секрети» (заняття для дівчат), «Шлях до серця чоловіка» (заняття для дівчат), «Бюджет молодої сім'ї. Як витратити гроші?», диспут «Чоловік і жінка: протилежність чи взаємодоповнюваність?», ознайомилися з мотивами сімейно-шлюбної обрядовості, які простежуються практично в усіх народних святах (Свято Колодія та ін.);

Для формування гендерної складової у студентській молоді корисним буде залучення студентської молоді до святкування Дня Матері, Дня сім'ї та Всеукраїнського тижня планування сім'ї та збереження репродуктивного здоров'я; циклу свят календарної української обрядовості. Заходи «*Від тебе, мамо, в світ ідуть дороги*» та «*Кожен день з тобою – свято! Ти – найкращий в світі тато!*» включають вшанування інституту батьківства та материнства, сім'ї у вихованні дітей, а також їх ролі для процвітання всього суспільства.

Проведене дослідження не претендує на повне і всебічне розв'язання порушених у ньому питань. Специфіка роботи зі студентською молоддю заслуговує на подальше дослідження гендерних відмінностей у процесі формування ціннісного ставлення до створення сім'ї у студентів; дослідження потенціалу позааудиторної діяльності щодо формування ціннісного ставлення до створення сім'ї у студентської молоді.